

MİKRO ÖĞRETİM DERSİNDE KRİTİK DÜŞÜNMENİN ELEŞTİRİ BECERİSİNİ GELİŞTİRMEYE ETKİSİ (F.Ü. Teknik Eğitim Fakültesi Örneği) THE EFFECT OF CRITICAL THINKING SKILLS IN THE MICRO- LESSON

Dr. Nuriye SEMERCİ
Fırat Üniversitesi
Teknik Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Mikro Öğretim Dersinde eleştiri yapma becerisinin geliştirilmesinde kritik düşünmenin etkisini belirlemektir. Araştırma deneysel bir çalışmadır. Araştırmanın sonucunda elde edilen en önemli bulgu, kritik düşünme ile eleştiri yapma becerisi arasında $r = .54$ düzeyinde bir ilişkinin bulunmasıdır.

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the effect of critical thinking on the development of criticizing abilities in micro teaching lessons. This is an experimental study. As a result of the survey, a significant relationship ($r = .54$) was found between critical thinking and criticizing ability.

GİRİŞ

Bilginin hızla artması bireyleri karmaşaya sürüklemekte ve yaşam boyu öğrenme, kendi kendine öğrenme gibi becerilere sahip olunmasını zorunlu kılmaktadır. Bunun yanında bilginin ne amaçla kazanıldığı ve nasıl kullanılacağına bilinmesi gereklidir. Çünkü, ancak bilgiyi üretebilen, kullanabilen bireyler varlıklarını daha güçlü ortaya koyacaklardır. Böyle bir bireyin yetiştirilmesinde en önemli görev eğitim kurumlarına düşmektedir.

Eğitim kurumları, bireyleri yetiştirirken, onların bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor davranışlarını istenilen yönde değiştirmeye çalışır. Davranışların değiştirilmesinde ise, eğitim programı, yöneticiler, araç-gereç, kaynak, öğretmen ve kullanılan yöntem ve teknikler önemli öğelerdir.

Tüm bu öğelerin, günümüzdeki hızlı gelişmelere ve gelecek yüzyıla uygun bireyler yetiştirebilmesi için değişikliğe ve yenilenmeye ihtiyacı bulunmaktadır. Çünkü, gelecek olan yeni yüzyılın bugünden oldukça farklı bir yapıya sahip olacağı kabul edilmektedir. Dolayısıyla farklı yapısı olacak yeni yüzyılın bugünden farklı niteliklere sahip olan bireylere ihtiyaç duyacağı kabul edilen bir gerçektir.

Bireylerin sahip olması gereken bu farklı niteliklerden en önemlileri arasında yüksek düzeyde düşünebilme becerisidir. Yüksek düzeyde düşünebilmenin en önemli göstergesi ise kritik düşünme olacaktır.

Kritik düşünme, çok farklı becerileri bir araya top-

layan bir düşünmenin bir yönüdür. Kritik düşünmede, görülen, okunan, elde edilen bilginin olduğu gibi kabul edilmesi yerine bunların sürekli olarak incelenerek, sorgulanarak standartlar ya da ölçütlere göre değerlendirilerek açıklanması ve yargıya varılması söz konusudur.

Kritik düşünme aynı zamanda bilginin toplanarak bir anlam verilmesi, organize edilerek fikir oluşturulması gibi özellikleri de kapsar. Bunun yapılabilmesi için ise yorumlama, analiz, sonuç çıkarma, açıklama, kendi kendine desenleme, planlama ve zihne yerleştirme önemli öğelerdir (<http://www.weswords.com/GUFFEY/critical.html>, 1999).

Kritik düşünme; bir problem durumunu, bilimsel, kültürel ve sosyal standart ve ölçütlere göre tutarlılık ve geçerlilik bakımlarından yargılama ve değerlendirmede işe koşulan tavır, bilgi ve beceri süreçlerinin bütünü olarak tanımlanabilir (Kazancı, 1989: 41). Glaserie göre kritik düşünme, daha çok bireyin neye inandığı ve ne yaptığı ile ilgili karar vermede odaklaşan yansıtıcı ve akla uygun düşüncedir (Walters, 1990: 452).

Yaşadığı topluma uyum sağlamada bireye destek olacağı kabul edilen kritik düşünme eğitim sürecinde öğrenilebilir. Düşünmenin öğrenilmesinde, bireyin kendisine sunulan uyarıcıları kritik etmesi (eleştirmesi) önemli bir noktadır. Çünkü, birey eleştiri yaparak uyarıcıları daha kolay algılayabilir, yorumlayabilir ve değerlendirebilir. Başka bir deyişle, kendisi için önemli olan ya da olmayan noktaları ortaya çıkararak uyarıcılara bir anlam vermede eleştirme önemli bir özelliktir.

Eleştirme, bir insanın, bir eserin, bir konunun doğru ve yanlış yanlarının bulunup gösterilmesi amacıyla yapılan bir inceleme işi olarak tanımlanabilir. Fakat, genelde olumsuz olarak anlaşılan kritik etme, insanlar tarafından pek hoş karşılanmayan bir kavramdır (Külahçı, 1995: 10). Ancak eleştiri yakınmak, kızmak, hakaret etmek, arkadan konuşmak olarak algılanmamalıdır. Eleştiri bir paylaşım, iletişim biçimi, düşünce alışverişi ve karşılıklı öğrenmedir (İnam, 1994: 64). Eleştirinin doğru yapılmasının önkoşulu, konu ya da kişileri anlamaktır. Yapılması gereken eleştiri; bilgi, hoşgörü, zekâ ve mizah anlayışı içinde olmalıdır.

Eleştirme, bireylerin kendi düşünme güçlerini geliştirme, kişiliklerine karşı güven oluşturma, reklam ve propagandaların olumsuz etkilerini giderme, iyiyi kötüden ayırma gibi davranışları gösterme olarak ifade edilebilir. Bireyin bunları yapabilmesi için ise nitelikli eleştiri yapma becerisine sahip olma gerekliliği vardır. Bu becerilerin üst düzeyde kullanılması, bireyi kritik düşünmeye yönlereceği söylenebilir.

Eleştiri ile kritik düşünme arasında bir ilişkinin bulunduğu savunulmaktadır. Bu düşünceden yola çıkılarak kritik düşünme ve eleştiri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma yapılmasına karar verilmiş ve Mikro Öğretim Dersi araştırmanın yapılacağı alan olarak seçilmiştir.

Mikro Öğretim Dersi; öğretmen eğitiminde 1990-1991 öğretim yılında Teknik Eğitim Fakülteleri programlarında uygulanmaya başlanmıştır. 1998-1999 öğretim yılında yapılan program değişikliği doğrultusunda "Özel Öğretim Yöntemleri" dersi içine aktarılmıştır.

Mikro Öğretim Dersinin genel amacı, teori ile uygulama arasında bir köprü kurmaktır. Öğretmen adayı, gerçek sınıf ortamına girmeden önce, daha kontrollü, küçültülmüş ve sınırlandırılmış bir öğretim ortamında deneme yapabilmektedir. Uygulama, daha önceden belirlenmiş kritik öğretim becerilerinin öğretmen adaylarında her defasında bir veya birkaç öğretim becerisinin denenmesi şeklinde yapılmaktadır (Külahçı, 1995).

Mikro öğretimin önemli bir boyutu, öğrencilerin denediği öğretim becerilerinin analiz edilerek uygulamadaki aksayan veya iyi yönlerinin ortaya konulmasıdır. Bunun yapılmasında öğrencilerin eleştiri yapma becerileri önemli bir noktadır. Mikro Öğretim Dersinde yapılan eleştiri;

- Öğrencinin kendi kendisini analiz edip değerlendirecek gelişmesi;
- Arkadaşlarının sunularını inceleyerek onlardan aldığı dönütle kendisini daha iyiye doğru geliştirmesine yardımcı olmak üzere yapılır.

Eleştiri yapma Mikro Öğretim Dersinin düşünsel boyutu olarak ifade edilebilir. Kendisini ve arkadaşlarını eleştirebilmek, yapılan işte iyi ya da aksayan noktaları

tespit etmek için öğrencilerden farklı davranışlar beklenir. Bu davranışları gösterebilecek olan öğrencinin de düşünmesi gerekir. Hatta eleştirinin daha iyi yapılabilmesi için öğrenciler kendilerini düşünmeye zorlar hale gelebilir (Maidment, 1979: 17). Bunun yanında nitelikli eleştiri yapabilmek için kritik düşünme becerisinin de olması gereklidir. Dolayısıyla kritik düşünmenin geliştirilmesiyle eleştiri yapma becerisinin de gelişeceği düşünülmektedir. Bu düşünceden yola çıkılarak araştırmaya karar verilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı "kritik düşünmenin eleştiri becerisine etkisini belirlemek" olarak ifade edilmiştir. Bu amaca ulaşabilmek için şu denenceler test edilmiştir:

1. Deney grubunun öntest (Kritik Düşünme Ölçeği) ve ön eleştiri puanları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
2. Kontrol grubunun öntest ve ön eleştiri puanları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
3. Deney grubunun sontest ve son eleştiri puanları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
4. Kontrol grubunun sontest ve son eleştiri puanları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Araştırmanın Modeli

Araştırma deneysel bir çalışma olup, öntest-sontest kontrol gruplu araştırma modeline göre desenlenmiştir. Buna göre bir deney ve bir kontrol grubu oluşturulmuştur.

Deneysel çalışmada deney ve kontrol grubuna farklı ortamlar oluşturulmuştur. Bu ortamlar şöyle açıklanabilir:

Deney grubuna, kritik düşünmeyi geliştirmeye dayalı olarak hazırlanan bir öğretim materyali verilmiş ve sınıf ortamı öğretim materyalinin gereklerine göre düzenlenip öğretimi yapılmış, kontrol grubunda ise, sadece öğretim materyalinin verilmesiyle yetinilmiştir. Kontrol grubunda mikro öğretim ortamı daha önceki yıllarda yapıldığı şekilde devam ettirilmiştir. Bu uygulama kısaca öğrencilerin mikro öğretim becerileriyle ilgili hazırladıkları planların sunulması ve sözlü olarak eleştirilerinin alınması şeklinde yapılmaktadır. Uygulamanın her iki grupta farklı olarak yapılmasının nedeni, kritik düşünme modelinin eleştiri yapma ve kritik düşünme becerisini geliştirmedeki etkisinin belirlenmesi içindir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 1997-1998 öğretim yılı bahar dönemi içinde F.Ü. Teknik Eğitim Fakültesi üçüncü sınıfta okuyan ve Mikro Öğretim Dersini alan öğrenciler oluşturmuştur. Evreni oluşturan öğrencilerin:

1. Öğrencilerin ÖYS matematik puanları,

2. Öğrencilerin ikinci sınıf güz dönemi akademik başarı ortalamaları,
3. Öğrencilerin ikinci sınıf bahar dönemi akademik başarı ortalamaları,

ile ilgili üç ölçütten toplanan veriler üzerinde kümeleme analizi yapılmıştır. Bu analizin sonucunda benzerlikleri bulunan toplam 74 öğrenci örneklem grubuna alınarak deney ve kontrol grubu oluşturulmuştur.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmada veriler, Kritik Düşünme Ölçeği ve örnek bir genel sununun izletilip eleştirilerin yazılı olarak alınması yoluyla iki türlü toplanmıştır. Her iki şekilde de veriler dersin başında ve sonunda olmak üzere iki kez alınmıştır. Kritik Düşünme Ölçeği likert tipi olarak, kritik düşünen bireyde bulunması gereken özellikler dikkate alınarak hazırlanmıştır. Ölçeğin KMO değeri .74, Cronbach Alpha değeri .90 olarak hesaplanmıştır. Eleştiri ile ilgili toplanan verilerin puanlanması ise şu şekilde yapılmıştır :

Dersin başında ve sonunda yazılı olarak toplanan eleştiriler, araştırmacı ve Mikro Öğretim Dersini gören iki öğretim elemanının belirlediği ölçütlere göre birbirinden bağımsız olarak okunarak her bir öğrenciye not verilmiştir. Daha sonra bu notların ortalaması alınmıştır. Bu ortalama puanlar, her bir öğrencinin eleştiri puanı olarak kabul edilmiştir.

Araştırmada öncelikle Kritik Düşünme Ölçeği'nden ve eleştirilerden elde edilen puanların ortalaması alınmıştır. Daha sonra, öğrencilerin kritik düşünme ve eleştiri puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Bulgu ve Yorumlar

Kritik Düşünme Ölçeği'nden elde edilen bulgular Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Kritik Düşünme Ölçeği Puan Ortalamaları

	Öntest \bar{X}	Sontest \bar{X}
Deney Grubu	248.27	265.51
Kontrol Grubu	247.42	248.59

Tablo 1'de deney ve kontrol grubunun kritik düşünme ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar görülmektedir. Deney ve kontrol grubunun öntest puan ortalamaları arasındaki fark oldukça yakındır. Ancak her iki grubun sontest puan ortalamalarına bakıldığında deney grubunun kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Aynı zamanda deney grubunun sontest puan ortalaması, önteste göre daha yüksektir. Kritik Düşünme Ölçeği'nden elde edilen bulguların karşılaştırılmasına yardımcı olacak eleştiriyle ilgili puanların ortalamaları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Eleştiri Puan Ortalamaları

	Ön eleştiri \bar{X}	Son eleştiri \bar{X}
Deney Grubu	4.56	6.09
Kontrol Grubu	4.37	5.22

Tablo 2'de deney ve kontrol grubunun eleştiriden aldıkları ortalama puanlar görülmektedir. Deney ve kontrol grubunun ön eleştiri puan ortalamaları arasındaki fark oldukça yakındır. Ancak her iki grubun sontest puan ortalamalarına bakıldığında deney grubunun kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Aynı zamanda her iki grubun da sontest puan ortalaması, önteste göre daha yüksektir.

Kritik Düşünme Ölçeği'nden ve eleştiriden elde edilen puanlar incelendikten sonra kritik düşünmenin eleştiri becerisine etkisini belirlemek amacıyla pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı hesaplanmış ve aralarındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır. Bu ilişkinin belirlenmesine yönelik belirlenen denenceler doğrultusunda elde edilen bulgular kısaca özetlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Korelasyon Katsayısı Puanları

	Öntest-ön eleştiri	Sontest-son eleştiri
Deney Grubu	0.01	0.54
Kontrol Grubu	0.05	0.35

Bulgu 1.

Deney grubunun öntest (Kritik Düşünme Ölçeği) ve ön eleştiri puanları arasında ($r= 0.01$) anlamlı bir ilişki yoktur.

Bulgu 2.

Kontrol grubunun öntest ve ön eleştiri puanları ($r= 0.05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Bulgu 3.

Deney grubunun sontest ve son eleştiri puanları arasında ($r= 0.54$) orta düzeyde pozitif olarak bir ilişki bulunmuştur.

Bulgu 4.

Kontrol grubunun sontest ve son eleştiri puanları arasında ($r= 0.35$) ortanın altında anlamlı bir ilişki vardır.

Tüm bu bulgular şöyle yorumlanabilir: Her iki grubun öntest ile ön eleştiri puanları arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmamasına karşın sontest ile son eleştiri puanları arasında özellikle deney grubunda orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin bulunması, kritik düşünme geliştirildiğinde eleştiri becerisinin de gelişebileceği söylenebilir. Ayrıca, kontrol grubu öğrencilerinin sontest ile son eleştirileri arasında ortanın altında bir ilişkinin bulunması Mikro Öğretim Dersinin öğrencilerin ki beceriyi

düşük derecede de olsa geliştirmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Kritik düşünmenin eleştiri yapma becerisine etkisiyle ilgili deney grubu lehine bir sonuç elde edilmiştir. Kritik düşünmenin eleştiri yapmaya etkisinin ise deney grubundaki ($r= 0.54$) ilişki düzeyinin kontrol grubuna ($r= 0.35$) göre daha yüksek çıkması Mikro Öğretim Dersinde kritik düşünme ile eleştiri becerisi arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Bunun yanında, kontrol grubundaki öğrencilerin sönest ve son eleştiri puanları arasında ortanın altında da olsa bir ilişkinin çıkması önemli bir noktadır. Deneysel çalışma onlara uygulanmasa da Mikro Öğretim Dersinin niteliği onların düşüncelerini daha tutarlı olarak değerlendirmeleri ve ifade etmelerine yardımcı olduğu söylenebilir. Bu da öğrenci aktivitesine dayanan bu tür derslerin öğrencinin düşünsel gelişimi açısından önemini vurgulamaktadır. Kısaca, öğrencilerin kritik düşünme becerilerinin artırılması sonucunda bu becerinin daha iyi bir hale gelebileceği söylenebilir.

Öğretmenlerin merkez rolünden uzaklaşarak, öğrencilerini merkeze alan, onların aktivitesine dayalı öğrenme ortamı oluşturmaları gereklidir. Bilginin aynen

aktarılması yerine, öğrencilerin bilgiye ulaşmasını ve elde edilen bilgiyi eleştirmelerini sağlayacak yöntem ve tekniklerin uygulanması, onların bilgi üzerinde oynamalarına ve bilgiyi, gerektiği gibi kullanmalarına neden olacaktır. Bu da onların düşüncelerini ve düşünce üretmelerini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

<http://www.Westwords.com/GUFFEY Critical.html>
(1999) *Five Steps to Better Critical-Thinking, Problem Solving and Decision-Making Skills*.

İnam, A. (1994) Eğitimi Eleştirmek. *Bilim Teknik*, Sayfa: 64-67.

Kazancı, O. (1989a) *Eğitimde Eleştirici Düşünme ve Öğretimi*, Ankara: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş.

Külahçı, Ş. (1995) *Öğretmen Yetiştirme Modül Serisi, D-Mikro Öğretim*. Ankara: Özışık Ofset Matbaacılık.

Maidment, P. and Hargie, O. (1979) *Microteaching in Perspective*. Jordanstown: Published by Blackstaff Press Limited.

Walters, K.S. (1989) "Critical Thinking in Teacher Education: Towards a Demythologization". *Journal of Teacher Education*, 20 (3): 14-19.